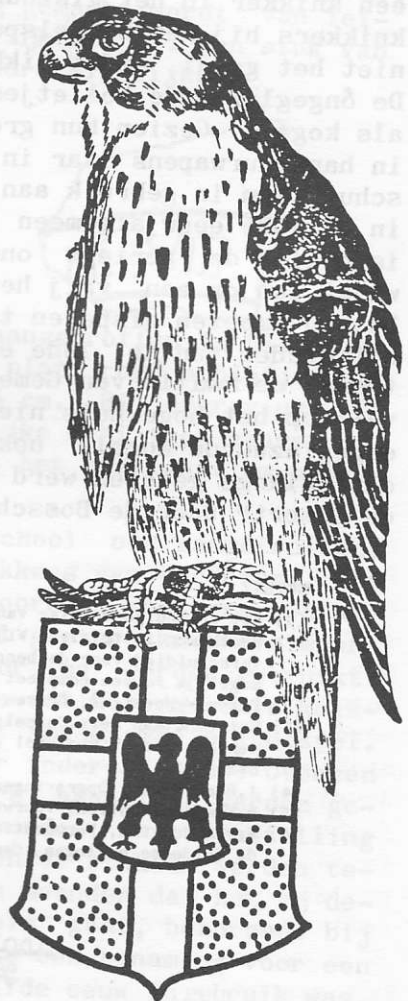

Dit die schout van gemert heeft moessse die pot polffen gheuen om te warden in
 een muisen soe heeft die schout of beschout te solde sliche zoud valde vord
 Ave goulde geld en so gheer valde vord vier entel geld en een gheer toffel
 Ave goulde geld en so gheer solde vord een muis vord Ave goulde geld

VALKERIJ IN GEMERT

door Ad Otten

De jacht met vogels is van oudsher bekend. Met name bij de adel was deze manier van jagen zeer geliefd. Moeiten noch kosten werden gespaard om goede vogels te verkrijgen. Zo zond het hof te Brussel in vroeger tijd elk jaar, leggenaars of vangers naar noordelijke streken om daar vogels te gaan halen, terwijl anderen naar Zuid-Italië of naar Zuidoost Europa trokken. Ook in eigen land werden veel jachtvogels gevangen. De Kempen staat bekend als de landstreek bij uitstek waar vandaan men valken en havikken moest betrekken wilde men verzekerd zijn van een goed getemde en afgerichte jachtvogel. Geen wonder dat men een paar eeuwen geleden de plaatsnaam Varkenswaard veranderde in die van Valkenswaard, want het was de valkenier die overal in hoog aanzien stond en niet de varkenshouder. Vele valkeniers van zowel de Nederlandse als de Belgische Kempen maakten deel uit van verscheidene Westeuropese hofhoudingen. Zij of hun bedienden werden er op uitgestuurd om in verre landen nog fraaiere exemplaren te gaan vangen als hier voorhanden waren. Zo had landvoogdes Maria van Hongarije de zogenaamde rode valk als haar lieve-

lingsvogel, welke vogel thuishoorde in Zuid-Europa (1). Maar niet alleen aan de dure hoven in Brussel en Parijs, maar ook in de Kommanderije Gemert bestond belangstelling voor de valkenjacht met uitheemse exemplaren. In de Gemertse schepenprotokollen bevindt zich een akte die daarover handelt. Het is een akte die dateert van 1501 (2).

De schout van Gemert 'huurt' zekere Meeussen de Pelsser om voor hem naar Denemarken te trekken en daar valken te verschalken. De schout belooft Meeussen voor elke rode valk (3) voor gierteersels en voor haggerteersels per stuk twee gouden guldens en voor elke giervalk vier enkel guldens. Een teersel is een jonge mannelijke valk en een haggervalk is een valk die in bos of haag voor het eerst geruid heeft (in tegenstelling tot de valk die voor het eerst in gevangenschap geruid heeft).

Hierna volgt de letterlijke tekst van de overeenkomst tussen de schout van Gemert en Meeussen de Pelsser:

1501, ongedateerd

(Item) Die schoutet van Gemert heeft Meeussen den Pelsser gehuurt om te trecken in Deenmercken; Soo heeft die schoutet voorseggt, bescheyen te hebben elcken rooden valck voor twee gouwen gulden ende den gheervalck voor vier enkel gulden ende een gheer terssel twe gouwen gulden ende een haegersserts valck van eender mate voor twee gouwen gulden.

Item dess soo sal die schoutet voorseggt Meeussen gheven den vrijen kost int wech gaan ende wedercomen. Item dess soo sal die schoutet voorseggt vooruut hebben enen rooden valck.

Item noch soo is gecomen die huysvrouw Meeussen voorseggt ende heeft gelooft voor scepenen den schoutet voorseggt dese penningen te betalen off dat zake were dat Got sijnen wil met Meeusse voorseggt dede; Item hierop soo heeft die schoutet voorseggt geleent Meeussen voorseggt twee Hoorsse (?) gulden ende enen enkelen gulden ende noch 20 stuiver. Item oft sake were dat Meeusse voorseggt niet ende ginck soo sal Meeuss off sijn huysvrouw die geleende penninge voorseggt betalen sonder argelist.

Testes: Geryt Roeloffssoen ende Jan Gerytssoen.

Bronnen:

(1) Oorschot, Dr. J.P.M. van, Vorstelijke vliegers en Valkenswaardse valkeniers sedert de 17de eeuw, Bijdr. Gesch. v. h. Zuiden van Ned. dl. 29, 1974.

(2) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Gemert R 99 folio 1.

(3) Kennelijk waren niet alleen in Zuid-Europa maar ook in Denemarken rode valken te verschalken!